

Οι πελάτες και οι ιδιώτες

του Παντελή Μπουκαλά

Την υπερπολιτικοποίηση των πρώτων μεταδικτατορικών χρόνων, όταν οι όντως αντιστασιακοί έβλεπαν μελαγχολικοί την επέλαση προς τη δόξα και τα υλικά αντικρίσματά της αμέτρητων κατά δήλωση αγωνιστών, την ακολούθησε η σταδιακή αποστράτευση· αυτή με τη σειρά της έδωσε τη σκυτάλη στην ιδεολογικοποιημένη πια αδιαφορία για την πολιτική. Τίποτα δεν ήταν μοιραίο, γραμμένο σε κάποια ουράνια κατάστιχα. Την Ιστορία τη δημιουργούν και τη γράφουν οι άνθρωποι, όχι αδήριτοι εξωπραγματικοί νόμοι. Η πλήρης επιβολή του πελατειακού κράτους, από το 1981 μάλιστα και έπειτα με αριστερίζον προσωπείο και αριστερόηχη ρητορική, δεν θα μπορούσε να αφήσει ανέγγιχτο τον συναισθηματικό και ιδεολογικό πυρήνα της όρεξης για συμμετοχή στα κοινά. Η συμμετοχή αυτή ως χρέος και δικαίωμα αλλοιώθηκε, έπαψε να λειτουργεί σαν αυταξία και για πολλούς, νεοπροσήλυτους της πολιτικοποίησης, απέκτησε ανταλλακτικό περιεχόμενο. Από το «μετέχω άρα υπάρχω» γλιστρήσαμε στο «μετέχω άρα λαμβάνω».

Όταν από κάποια στιγμή κι έπειτα, περί τα μέσα της δεκαετίας του '80, αρχίσαμε να αποκαλούμε λάιφ στάιλ τον τρόπο ζωής και να υποκαθιστούμε την κουλτούρα το βίου με αλλεπάλληλες περιστασιακές μόδες, η ιδιώτευση προβλήθηκε πια σαν εξυπνάδα και μαγκιά, σαν το αντίδοτο στο ενδιαφέρον για τον κόσμο και τη μοίρα του· ας νοιάζονταν τα «κορόιδα»... Οι βολεμένοι όλων των εξουσιών, όπως το βλέπουμε δα και τώρα, το γύρισαν στο αντάρτικο με τα περιοδικά και τους ραδιοσταθμούς τους, καλώντας το ευεπίφορο κοινό τους «να ρίξει μια μούντζα» και να ασχοληθεί αποκλειστικά με τον εαυτόλη του και τη «χαρά της ζωής». Νεοκουικοί που ποτέ δεν είχαν ακούσει για τον Διογένη και επικούρειοι που τίποτα δεν ήξεραν από Επίκουρο έγιναν οι νέοι «πνευματικοί ταγοί».

Κι όταν ήρθε ο καιρός της διαλυτικής ιδιωτικής τηλεόρασης κι όλοι αυτοί απέκτησαν τα χρυσοφόρα πόστα τους, η κοινωνία των ιδιωτών βρήκε και τους μικροθονικούς καθοδηγητές της. Με τη σταδιακή επικράτηση της «κουλτούρας της σαχλαμάρας» (του Μιχάλη Παπαγιαννάκη είναι ο όρος αυτός), ο ατομισμός και το ιδιωτικό βόλεμα προβλήθηκαν σαν η μοναδική αξία... αξία λόγου. Και, στο κενό που δημιουργούσε η μετατροπή των κομμάτων σε οργανισμούς εξυπηρέτησης πελατών, δεν ήταν λίγοι όσοι την ενστερνίστηκαν.

Την τωρινή κρίση πολλοί, επηρεασμένοι και από τη συστηματική προπαγάνδα, την αντιμετωπίζουν μοιρολατρικά. Αρκετοί, ωστόσο, ανακαλύπτουν εκ νέου την αλφαβήτα της πολιτικής ή την πρωτομαθαίνουν τώρα, ότι δηλαδή μόνος του κανείς δεν μπορεί ν' αλλάξει τίποτα. Αλλά ο δημόσιος χώρος στον οποίο προσπαθούν να εισέλθουν είναι τραυματισμένος, συντεχνιακά κερματισμένος, με πολλές αγκυλώσεις – και απογοητεύει. Οι διαδικτυακές μορφές καταγγελίας και διεκδίκησης ανθούν, οι καρποί τους όμως δύσκολα θα μετρηθούν πολλοί. Δίχως επίμονη ενσώματη παρουσία, το «ιντερνετικό κίνημα» απειλείται να μείνει σκιώδες – περίπου όπως το «κίνημα ΠΑΣΟΚ».